

POLITIET
KRIPOS

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo

NCIS NORWAY

Deres referanse:
201604359

Vår referanse:
201602003

Sted, Dato
Oslo, 13.01.2017

HØRINGSSVAR – NOU 2016:16 NY BARNEVERNLOV

Det vises til brev fra Barne- og likestillingsdepartementet av 7. november 2016 vedrørende høring av NOU 2016:16 "Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse", samt tilhørende e-post fra Politidirektoratet av 29. november 2016. Kripos ble i nevnte e-post bedt om å inngi sine innspill til direktoratet innen 4. januar 2017 d.å., men er senere blitt forlenget svarfrist til 13. januar.

Kripos har gått igjennom utvalgets vurderinger og de forslag som fremmes i NOU 2016:16, hovedsakelig det som berører politiets og påtalemyndighetens rolle i saker som hører under barnevernslovens virkeområde.

Innledningsvis vil vi bemerke at NOU'en i svært liten grad omhandler problemstillinger knyttet til samarbeid og samspill mellom barnevernet og politiet. Dette mener vi at er en stor mangel ved NOU'en. Etter Kripos' oppfatning bør en ny barnevernslov, og underliggende regelverk, også bidra til en bedre regulering av dette. Det er nødvendig for at både barnets beste, og politiets oppgaver, skal kunne ivaretas bedre enn i dag.

Nedenfor følger våre merknader til utvalgets forslag. Disse er, som anmodet om av departementet, knyttet til kapittelinnstillingen i NOU'en, i den utstrekning det er naturlig. Vi har også merknader til tema på tvers av kapittelinnstillingen.

Kapittel 3 – Tilpasning av loven til samfunns- og kunnskapsutviklingen - tidsriktighet

Kripos er positiv til at det foreslås at ny barnevernslov tilpasses dagens samfunns- og familiebilde, herunder at det i større grad tas høyde for endret befolkningssammensetning, økt reiseaktivitet og barn i transnasjonale ekteskap. Dette fremgår særlig av forslaget til Innføring av en ny § 2, hvor hvilke kriterier som skal legges til grunn ved vurderingen av barnets beste er inntatt, herunder; "*barnets og foreldrenes etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn*" og "*barnets behov for å bevare familiemiljøet og opprettholde viktige relasjoner*". Dette vil kunne bidra til økt forståelse for barneverntjenestens arbeid, også hos personer med annen kulturell bakgrunn.

Post:
Besøk:

Tlf:
Faks:
E-post:

Org. nr.:
Giro:
www.politi.no

Endringene vil videre kunne bidra til at andre stater, som på ulik måte blir berørt av vedtak fattet av norsk barneverntjeneste, i større grad forstår innholdet i, og begrunnelsen for vedtakene. Dette vil igjen kunne ha betydning for det internasjonale samarbeidet i saker hvor barn som er under barneverntjenestens omsorg er ulovlig unndratt denne omsorgen, og derfor etterlyses internasjonalt som savnet. Det at loven nå i større grad fremstår som en rettighetslov for barnet, snarere enn en lov som pålegger foreldrene restriksjoner, vurderes i denne sammenhengen som positivt.

Forbudet i gjeldende barnevernlov § 4-31 mot å ta med barn ut av Norge, uten samtykke fra barnverntjenesten, når det er fattet særlig nevnte vedtak, er foreslått videreført i ny § 44. Å ta med barn ut av Norge etter at det er fattet slike vedtak er også straffbart etter straffeloven § 261. Det er positivt og viktig at denne dualiteten mellom det som er ulovlig etter barnevernloven og det som er straffbart etter straffeloven videreføres. At det, som nevnt over, er inntatt en liste over hvilke kriterier som skal legges til grunn ved vurderingen av barnets beste når barnevernet fatter sine vedtak (ny § 2), vil også kunne være positivt når utenlandske myndigheter skal vurdere om det norske vedtaket skal kunne legges til grunn for å etterkomme en norsk anmodning om å ta et etterlyst barn i forvaring og tilbakeføre dette til Norge.

Kapittel 4 – Lovstruktur, språklig og teknisk forenkling.

Forslaget som gjelder strukturen i ny barnevernslov, hvor kapitlene er søkt gitt i en kronologisk inndeling som følger gangen i en barnevernssak, synes hensiktsmessig og oversiktlig etter Kripas oppfatning.

Kapittel 9 – Melding til barneverntjenesten og barnverntjenestens undersøkelser – krav til dokumentasjon

Kripas støtter forslaget om å tydeliggjøre fristen for når barneverntjenesten skal vurdere en innkommet melding om bekymring for et barn. Dette sikrer fremdrift i saksbehandlingen. Innføring av et krav om begrunnelse når en bekymringsmelding henlegges av barneverntjenesten sikrer videre en grundigere behandling av slike meldinger.

Utvalget foreslår videre å lovfeste et krav om dokumentasjon ved at det føres journal for hvert barn. Dette støtter Kripas. Når det gjelder saker som er eller på et senere tidspunkt blir straffesak – og politiet innhenter dokumentasjon fra barneverntjenesten – ser Kripas at et slikt krav til dokumentasjon vil kunne bidra til mer tydelig og enhetlig informasjon fra barneverntjenesten. Utvalget foreslår at journalen skal inneholde opplysninger om barnet, barnevernfaglige vurderinger, referat fra samtaler og møter, samt informasjon om barnets eventuelle medvirkning. Det foreslås at dokumentasjonsplikten reguleres nærmere i forskrift.

Vedrørende dokumentasjonsplikten vil Kripas peke på at dokumentasjon fra barneverntjenesten fra tid til annen har gitt utfordringer i den strafferettslige behandlingen av saker. Innføring av bl.a. "barnesamtalen" er imidlertid positivt. Det viser at barnevernet, i likhet med politiet, i større grad enn tidligere legger viktige prinsipper i vitnepsykologien til grunn for innhenting av informasjon fra barn. Selv om formålet med barnevernets barnesamtaler er et annet enn et tilrettelagt avhør i en strafferettslig etterforskning, bør likevel målet om at informasjonen som innhentes fra barnet i størst mulig grad er pålitelig, være det samme. Fokus på innhenting av pålitelig informasjon i flere ledd, minsker også farene for "følgefeil", enten det skjer i barnevernet og/eller hos politiet. Kravet til dokumentasjon av metoder for samtaler, herunder spørsmål som stilles, hvordan svar fra barnet følges opp osv., bør etter Kripas' oppfatning reguleres nærmere i nevnte forskrift.

Kapittel 10 – Informasjonsutveksling mellom barneverntjenesten og andre tjenester og personer. Opplysningsplikt, taushetsplikt og opplysningsrett.

Som det fremgår av utvalgets forslag er det viktig at reglene om informasjonsutveksling i tilstrekkelig grad åpner for samarbeid mellom barneverntjenesten og andre tjenester, herunder politiet. Kripos støtter forslaget til klargjøring omkring opplysningsplikten. Kripos etterforsker selv, og bistår ulike politidistrikt, i mange saker hvor barn er fornærmet, og hvor barneverntjenesten ofte er involvert. Det er etter Kripos' oppfatning lite spor av klargjøring i utvalgets forslag om samarbeidet mellom barneverntjenesten og politiet i saker hvor barn utsettes eller har blitt utsatt for vold eller seksuallovbrudd. Med andre ord i saker hvor enten barneverntjenesten vurderer å anmelde saken til politiet, eller hvor politiet har opprettet straffesak på bakgrunn av informasjon fra annet hold.

Tall hentet fra årsrapporten til Statens barnehus i 2015, viste at 1434 barn under 16 år ble avhørt som fornærmet i saker om seksuelle overgrep. 2528 ble avhørt som fornærmet i saker med mistanke om vold. I tillegg kommer barn som er avhørt som vitner i ulike sakstyper. Det er ikke presisert i årsrapporten hvem som er mistenkt i disse sakene, men av erfaring vet vi at det i gruppen barn som avhøres som fornærmet i voldssaker, i all hovedsak er en eller flere foreldre, eller andre omsorgspersoner for barnet, som er mistenkt.

Kripos besitter ingen statistikk over antallet saker hvor det tas tilrettelagte avhør og hvor barneverntjenesten har opprettet egen sak. Vår erfaring tilsier imidlertid at det er tilfellet i mange saker. Med et stort antall slike saker er det naturlig å se forslaget til ny barnevernslov i sammenheng med de utfordringer som kan oppstå i samarbeidet mellom barneverntjenesten og politiet, enten i saker der barneverntjenesten selv har anmeldt saken, eller i saker hvor politiet har mottatt informasjon om straffbare forhold begått mot barn, hvor politiet selv har involvert barnevernet.

Kripos' erfaring er at det er stor variasjon mellom barneverntjenestene i de ulike kommunene og bydelene for hvor listen for anmeldelse til politiet. Noen barneverntjenester/ ansatte har en svært lav terskel for å anmelde mistanke om vold eller andre straffbare forhold begått mot barn til politiet, mens andre gjør en rekke undersøkelser i sakene, som gjentatte samtaler med barna, "konfrontasjon", og samtaler med foreldrene, før de eventuelt melder fra til politiet. Både en for vagt fundert anmeldelse eller at barnevernet har gjort så omfattende undersøkelser i saken, herunder forelagt den/de mistenkte bevis som måtte finnes, at etterforskning av denne grunn vanskeligiggjøres, er uheldig.

Kravene som stilles til barneverntjenestens vurdering av hva som er barnets beste, er godt omtalt i forslaget til ny barnevernslov. Dette er vurderinger som barnevernet skal og må gjøre i alle sine undersøkelser. Forslaget om å innta innledningsvis i lovens § 2 *Barnets rett til omsorg og beskyttelse. Barnets beste* at "[b]arn ikke skal utsettes for vold, overgrep eller annen måte bli behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen blir utsatt for skade eller fare. Dette gjelder også om volden brukes som ledd i oppdragelsen av barn", støttes. En kan imidlertid ikke se at utvalget har drøftet nærmere hvilke kriterier eller vurderinger som skal legges til grunn for barneverntjenestens arbeid i saker som er eller kan bli straffesaker hos politiet. Avvergingsplikten etter straffeloven § 196 nevnes under kapittel 10, og at den også gjelder barneverntjenestens ansatte. Etter Kripos' oppfatning mangler det en nærmere drøftelse og klargjøring rundt barnevernets saksbehandling i saker som gjelder vold og overgrep mot barn. En slik drøftelse vil være nyttig for å bidra til mer enhetlig praksis hos barneverntjenestene.

Etter gjeldende barnevernslov § 6-4 annet ledd er politiet pålagt, av eget tiltak, å gi opplysninger til barnevernet "når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet

eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt". Vi viser i den forbindelse til vår høringsuttalelse av 29. november 2016 vedrørende endringer i opplysningsplikten til barnevernet (vedlagt). Kripos har merket seg at barnevernet, gjennom ny § 80 tredje ledd, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, har "adgang" til å gi opplysninger til politiet "der dette er nødvendig ... for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse". Så vidt vi kan se er dermed ikke barnevernet pålagt en tilsvarende plikt som politiet – om å gi nødvendig informasjon av eget tiltak. Dette er etter Kripos' oppfatning uheldig. Det burde i en ny barnevernslov fremgå en klar varslingsplikt for barnevernet overfor politiet.

Kripos har ingen innvendinger til forslaget om at hastevedtak skal fattes av barneverntjenestens leder, og ikke påtalemyndigheten, slik ordningen er i dag. Vi mener at barneverntjenesten er nærmest til selv å vurdere og fatte slikt vedtak. Vi er videre enige i at hastevedtak i saker hvor det er fare for utnyttelse til menneskehandel av barn, fortsatt skal fattes av påtalemyndigheten.

Merknader og vurdering til §§ 28, 38 og 102 siste ledd – beskyttelse av trusselutsatte barn.

Det følger av politiloven § 2 nr. 2 og 4 at politiet skal beskytte trusselutsatte personer mot trusler, vold og annen kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. I arbeidet med å beskytte trusselutsatte personer er politiet avhengig av et godt samarbeid med barnevernet. Barn under barnevernets omsorg kan være utsatt for vold eller trusler om vold fra foreldre eller andre som står barnet nær, og trusselsituasjonen kan i enkelte tilfeller fortsette etter at barnet er fjernet fra hjemmet. Kommentarene i det følgende er knyttet til politiets og barnevernstjenestens arbeid for å beskytte trusselutsatte barn, da særlig ved hjelp av beskyttelsestiltaket graderte adresseopplysninger.

Om gradering av adresseopplysninger

Politiet eller Skattedirektoratet kan i henhold til folkeregisterforskriften § 9-5 beslutte at adresseopplysninger i folkeregisteret skal graderes etter beskyttelsesinstruksen¹.

Skattedirektoratet beslutter gradering av adresseopplysninger i barnevernssaker etter anmodning fra barnevernstjenesten. I alle andre saker beslutter politiet gradering. I ny folkeregisterlov² § 10-4 annet ledd er beslutningsmyndigheten i barnevernssaker lagt til barnevernstjenesten.

Adresseopplysninger kan graderes FORTROLIG eller STRENGT FORTROLIG, jf. beskyttelsesinstruksen § 2. Beskyttelsesgraden FORTROLIG kan brukes dersom det vil kunne "skade ... en enkeltperson" at opplysningene blir kjent for uvedkommende. Beskyttelsesgraden STRENGT FORTROLIG kan brukes dersom det vil kunne medføre "betydelig skade for ... en enkeltperson" at opplysningene blir kjent for uvedkommende.

Opplysninger gradert FORTROLIG kan i henhold til folkeregisterforskriften § 9-5 siste ledd utleveres til offentlige myndigheter uten samtykke fra politiet eller barnevernstjenesten. Dette medfører blant annet at FORTROLIGE adresseopplysninger er tilgjengelig i den versjonen av folkeregisteret som distribueres til offentlige myndigheter. Opplysninger gradert STRENGT FORTROLIG kan utleveres dersom politiet eller barnevernstjenesten har samtykket. Kun autoriserte personer i Skattedirektoratet har tilgang til adresseopplysninger som er gradert STRENGT FORTROLIG.

¹ FOR-1972-03-17-3352 - Instruks for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrifter

² Prop. 164 L (2015-2016). Vedtatt, ikrafttredelse når Kongen bestemmer.

Gradering av adresseopplysninger i politiet

Politiet ble ved forskrift 25. september 2012 nr. 909 med virkning fra 1. november 2012 tillagt beslutningsmyndigheten for gradering av opplysninger i folkeregisteret, også kalt adressesperre. Det følger nå av forskrift om folkeregistrering § 3-2 nr. 10 at adressesperring som er hjemlet i beskyttelsesinstruksen, med unntak for barnevernssaker, skal registreres på grunnlag av melding fra Kripos. Kripos er også nasjonalt kompetansesenter for adressesperre i politietaten, og forvalter og utvikler adressesperre som metode.

Adressesperre er et tiltak som kan iverksettes for å beskytte trusselutsatte personer. At en person er trusselutsatt vil si at personen står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Det kan typisk være snakk om vitner, informanter og ofre for æresrelatert vold eller vold i nære relasjoner. Adressesperre er, med unntak av fiktiv identitet, det mest inngripende beskyttelsestiltaket politiet rår over og tiltaket iverksettes først dersom andre beskyttelsestiltak ikke anses tilstrekkelige.

Politiets beslutning om gradering av adresseopplysninger fattes på grunnlag av en trusselvurdering. Trusselvurderingen utarbeides av personer med spesialkompetanse innenfor fagområdet. I trusselvurderingen vektlegges vurderingen av trusselutøvers intensjon og kapasitet i den hensikt å anslå sannsynligheten for at en trussel vil avstedkomme en kriminell handling. I tillegg vurderes den trusselutsattes sårbarhet, det vil si vedkommendes evne til å nyttiggjøre seg av politiets beskyttelsestiltak. Den enkelte informasjon og informasjonskilde klassifiseres ut i fra informasjonskildens pålitelighet og informasjonens troverdighet.

Dersom den trusselutsattes adresse blir gradert STRENGT FORTROLIG, må den trusselutsatte flytte i forbindelse med at graderingen trer i kraft, slik at den nye adressen er den som blir gradert. Dette er for å unngå at det finnes en knytning i offentlige eller private registre mellom den trusselutsatte og den graderte adressen. Ofte anbefales den trusselutsatte også å bytte navn. Dersom den trusselutsatte bor sammen med andre husstandsmedlemmer, blir også disse personenes adresse gradert, slik at det ikke er nok å kjenne identiteten til et annet husstandsmedlem for å finne adressen.

Gradering av adresseopplysninger i barnevernet

Kripos har i løpet av 2016 hatt møter med Barne- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og barnevernstjenesten, hvor gradering av adresseopplysninger har vært tema. Videre har flere politidistrikt meldt sterk bekymring til Kripos om hvordan barnevernstjenestens gradering av adresseopplysninger fungerer, og er av den oppfatning at det har utviklet seg to regimer for gradering av adresseopplysninger i Norge, noe som fører til at barn under barnevernets omsorg dessverre får et dårligere beskyttelse enn personer hvor politiet håndterer beskyttelsestiltaket.

Slik Kripos har oppfattet det, er det flere årsaker til at politi og barnevern har forskjellig metodikk for bruk av graderte adresseopplysninger. En av årsakene er at det i barnevernstjenesten ikke finnes enhetlige kriterier for når det skal anmodes om gradering av adresseopplysninger, eller enhetlige rutiner for hvem som skal vurdere en eventuell trussel, hvordan trusselen skal vurderes, eller om politiet skal varsles. Det er Kripos' erfaring at enkelte barnevernstjenester, som for eksempel i enkelte av Oslos bydeler, har fastlagte rutiner for anmodning om gradering av adresseopplysninger, mens andre barnevernstjenester mangler slike rutiner. Barnevernstjenesten og Bufdir har oppgitt i møter med Kripos at verken barnevernstjenesten eller Bufdir har personell med kompetanse til å vurdere et trusselbilde, og

at situasjonen kompliseres av at myndigheten til å anmode om gradering av adresseopplysninger i folkeregisteret er lagt til den enkelte kommunale barnevernstjeneste, slik at Bufdir ikke kan pålegge alle landets barnevernstjenester å følge samme rutine.

Videre er det Kripas' erfaring at barnevernstjenesten, ved anmodning om gradering av adresseopplysninger, anmoder om at *barnets* adresse graderes. Andre personer som bor på samme adresse omfattes som regel ikke av graderingen. Dette innebærer for eksempel at dersom trusselutøver kjenner identiteten til et annet medlem av husstanden, vil det være relativt enkelt å finne fram til adressen. Årsaken til at barnevernet kun graderer barnets adresse er at fosterforeldre er registrert med adresse på vanlig måte i folkeregisteret. Dermed finnes det en knytning mellom fosterforeldrene og deres adresse i en rekke offentlige og private registre, noe som gjør at en gradering av adressen til fosterforeldrene vil være meningsløs ettersom det vil være svært enkelt å finne fram til den aktuelle adressen på tross av graderingen i folkeregisteret. En løsning ville være å pålegge alle som skal være fosterforeldre til trusselutsatte barn å flytte, slik at den nye adressen ville bli den graderte adressen. Det anses imidlertid ikke gjennomførbart, ettersom det ville være en svært stor belastning å pålegge potensielle fosterfamilier å flytte, noe som igjen antakelig vil få konsekvenser for rekrutteringen av fosterfamilier. Praksisen med å gradere kun barnets adresse fører til at gradering av adresseopplysninger er et mindre effektivt beskyttelsestiltak når det gjennomføres i barnevernets regi enn i politiets regi. For at de aktuelle barna skal få tilstrekkelig beskyttelse er det viktig at barnevernet er klar over, og håndterer, denne utfordringen.

Politiet opplever også at barnevernstjenesten anmoder om gradering av et barns adresseopplysninger uten å informere lokalt politi om at de oppfatter at det foreligger en trussel mot barnet. I enkelte tilfeller har politiet blitt oppsøkt av barnets fosterforeldre uavhengig av barnevernet, i andre tilfeller har politiet ikke fått informasjon om at det foreligger en trussel mot barnet før etter at trusselen er realisert. I situasjoner hvor barnevernet vurderer at et barn har behov for en gradering av adresseopplysninger ønsker politiet et godt samarbeid med barnevernstjenesten, herunder en mulighet til å forebygge at trusler realiseres. Norsk politi har ansatte med spesialkompetanse på dette området, og vil kunne bidra til at barnets beste ivaretas ved at det får effektiv beskyttelse mot trusler om vold, vold og annen kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Det er videre viktig at lokalt politi informeres når et barns adresseopplysninger graderes. Som det fremgår over (under avsnittet om gradering av adresseopplysninger) har ikke politiet tilgang til opplysninger om adresseopplysninger som er gradert av barnevernet. Dersom politiet ikke besitter tilstrekkelig informasjon om dette vil ikke politiet kunne ivareta sin oppgaver med å beskytte barnet.

På denne bakgrunn mener Kripas at det er behov for noe regulering i barnevernloven av hvordan barnevernstjenesten skal gå frem for å ivareta sikkerheten til trusselutsatte barn under deres omsorg. Kripas vil i den sammenheng knytte noen kommentarer til forslagets §§ 28, 38 og 102 siste ledd. Av pedagogiske hensyn kommenteres først § 38, deretter § 102 siste ledd og til slutt § 28.

Merknader til § 38

Forslag til ny barnevernlov § 38 regulerer adgangen til å vedta begrensninger i barnets rett til kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående, når barnet er bosatt utenfor hjemmet. Videre reguleres adgangen til å nekte foreldrene, søsken eller andre nærstående å få vite hvor barnet er. Kripas legger til grunn at bestemmelsen også omfatter de tilfellene hvor barnevernstjenesten av sikkerhetshensyn anmoder om eller beslutter gradering av

adresseopplysninger, slik at det ikke kan anmodes om eller besluttet gradering av barnets adresseopplysninger uten at vilkårene i § 38 er oppfylt.

Bestemmelsen fremstår etter Kripas' syn som noe uklar. Bestemmelsens overskrift lyder "*Begrensninger i retten til kontakt. Skjult adresse*". I bestemmelsesteksten angis vilkår for å begrense kontakt med foreldre, søsken eller andre nærstående eller å nekte disse kunnskap om hvor barnet befinner seg, men begrepet "skjult adresse" defineres ikke. Det angis heller ikke hvordan en "skjult adresse" skal gjennomføres³. Det er uklart for Kripas om begrepet "skjult adresse" skal forstås synonymt med "graderte adresseopplysninger" i ny folkeregisterlov, eller om det er andre tilfeller som også vil kunne falle inn under betegnelsen, for eksempel dersom barnets adresseopplysninger ikke er graderte, men foreldrene eller andre nektes innsyn i informasjon om fosterforeldrenes identitet og bosted gjennom begrensninger i partsinnsynsretten. Begrepet brukes også i § 102 siste ledd som vilkår for anonym vitneførsel, og bør klargjøres.

Kripas foreslår at det inntas en bestemmelse i § 38 om at lokalt politi skal varsles dersom barnevernet har anmodet om eller fattet beslutning om at et barns adresseopplysninger skal graderes. Det vil etter Kripas' syn være til barnets beste at politiet blir varslet der hvor trusselsituasjonen vurderes å være så vidt alvorlig at vilkårene for gradering av adresseopplysninger er oppfylt, jf. beskyttelsesinstruksen § 2. Politiet kan i slike tilfeller bistå fosterforeldre, institusjon eller andre barnet er bosatt hos med å vurdere trusselen og hvilke tiltak som eventuelt kan eller skal iverksettes i tillegg til gradering av adresseopplysningene. Det legges til grunn at en slik varsling kan gjennomføres uten at varslingen kommer i strid med taushetspliktsreglene, jf. forslag til ny barnevernlov § 80 tredje ledd.

Kripas ønsker å fremheve fordelene ved at barnevernstjenestens tar kontakt med politiet i slike saker. Politiet kan bistå med utarbeiding av trusselvurderinger og vurdering og eventuell iverksetting av beskyttelsestiltak, kunnskap, opplæring og fenomenforståelse og tiltak fosterfamilien og barnet selv kan iverksette. Politiet kan også veilede ved utarbeiding av rutiner for håndtering av trusler mot barn. Dersom det blir aktuelt å utarbeide én felles rutine for håndtering av trusselsituasjoner i barnevernet, kan Kripas være samarbeidspartner i prosessen.

Merknader til ny § 102

Forslag til ny barnevernlov § 102 siste ledd gir adgang til anonym vitneførsel for fylkesnemnda i saker hvor barnet bor på skjult adresse. Kripas støtter forslaget om anledning til anonym vitneførsel, men mener vilkåret for når anonym vitneførsel kan tas i bruk er uklart. Bestemmelsen setter som vilkår at barnet lever på skjult adresse. Hva som ligger i begrepet "skjult adresse" er etter Kripas' syn ikke klart, jf. våre kommentarer til § 38. Anonym vitneførsel vil kunne utgjøre et inngrep i retten til full kontradiksjon, og vil også kunne anses å stride mot den åpenhet og nøytralitet som bør prege saksgangen i en fylkesnemnd. Etter Kripas' syn bør således anonym vitneførsel kun benyttes i de tilfeller hvor det er en reell fare for at barnet eller andre vil bli usatt for vold, trusler om vold eller annen kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Kripas foreslår at vilkåret for anonym vitneførsel endres slik at vitner kan føres anonymt dersom vilkårene for å gradere adresseopplysningene er til stede, jf. beskyttelsesinstruksen § 2. Dersom vilkårene for å gradere barnets adresseopplysninger ikke

³ Begrepet "skjult adresse" brukes også i nåværende barnevernlov § 4-19. Heller ikke her er det klargjort om begrepet er synonymt med at adresseopplysningene graderes etter beskyttelsesinstruksen eller om også andre tilfeller omfattes, jf. Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) punkt 4.17.

er til stede, vil trusselen etter Kripas' erfaring ikke være høy nok til å rettferdiggjøre anonym vitneførsel.

Kripas foreslår i tillegg at bestemmelsen endres slik at også hensynet til andre parter sikkerhet enn barnas kan føre til anonym vitneføring. Kripas har erfaring med at en forelder har graderte adresseopplysninger på grunn av vold eller trusler om vold fra den andre forelderen og at barnevernet har omsorgen for deres felles barn. I slike tilfeller kan den trusselutsatte forelderen ha behov for at vitner som føres på vedkommendes vegne føres anonymt for å ikke avsløre vedkommendes bosted.

Videre støtter Kripas utvalgets anbefaling om at det i tvisteloven innføres en anledning til anonym vitneførsel i barnevernssaker. Det bør stilles klare vilkår for bruken, herunder at det skal foreligge en reell fare for at barnet eller dets foreldre, søsken eller andre nærstående vil bli utsatt for vold, trusler om vold eller andre forbrytelser rettet mot liv, helse eller frihet.

Merknader til § 28⁴

Kripas foreslår at forslag til ny barnevernlov § 28 endres slik at fylkesnemnda i særskilte saker kan beslutte anonym adopsjon i henhold til adopsjonsloven § 11. Bakgrunnen for forslaget er et behov for i enkelte saker å kunne beskytte barn som blir adoptert mot vold eller annen kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet utøvd av barnets foreldre.

Kripas er kjent med flere konkrete saker hvor barn har blitt adoptert etter at foreldrene har blitt fratatt foreldreansvaret på grunn av vold, og hvor det har vært eller er en klar fordel for barnet å få nytt fødselsnummer i forbindelse med adopsjonsprosessen⁵. I tilfeller hvor risikoen for vold mot eller kidnapping av barnet er høy, vil et nytt fødselsnummer redusere behovet for andre beskyttelsestiltak, som for eksempel graderte adresseopplysninger, og vil sette barnet i stand til å leve et liv hvor det kan skrives inn på skole, gå til lege og spille i korpset uten å frykte at opplysningene registrert på skolen, hos legen og hos korpset skal lede til at barnets bosted blir avslørt for uvedkommende.

Etter hva Kripas kjenner til, er det per dags dato Bufdirs vurdering at Fylkesnemnda ikke har hjemmel til å fatte vedtak om anonym adopsjon, og at dersom et barn skal gis nytt fødselsnummer i forbindelse med adopsjon må politilovens bestemmelser om fiktiv identitet brukes⁶. Kripas deler Bufdirs vurdering av Fylkesnemndas adgang til å vedta anonym adopsjon, men kan ikke se at politiloven kapittel IIa er et alternativt hjemmelsgrunnlag.

Politoloven § 14 a hjemler bruk av fiktiv identitet når en person som er registrert i folkeregisteret står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet og andre tiltak ikke kan gi tilstrekkelig vern. Det fremkommer av forarbeidene til bestemmelsene om fiktiv identitet⁷ at tillatelse til å bruke fiktiv identitet er ment å være siste utvei, reservert for de ekstreme tilfellene. Det forutsettes at mildere beskyttelsestiltak, eller kombinasjoner av disse, er forsøkt eller vurdert forsøkt før tillatelse til å bruke fingerte personopplysninger innvilges. Det legges videre til grunn at en adressesperre kode 6 i

⁴ For ytterligere informasjon vises det til brev fra Kripas til Bufdir med kopi til BLD av 27. juni 2016 med Bufdirs saksnummer 2016/51693.

⁵ Se ovennevnte brev for et eksempel.

⁶ Politiloven kapittel IIa

⁷ Ot.prp. nr. 117 (2001-2002)

kombinasjon med navnebytte normalt vil gi tilstrekkelig vern. I perioden fra bestemmelsene om fiktiv identitet trådte i kraft 1. januar 2004 til 1. januar 2016 ble det innvilget 7 tillatelser til å bruke fingerte personopplysninger. Til sammenligning har politiet registrert ca. 300 personer med adressesperre kode 6. Dette sier noe om hvor ofte politiet vurderer det slik at fiktiv identitet er et nødvendig og egnet beskyttelsestiltak. Innvilgelse av fiktiv identitet forutsetter i tillegg at statlige og kommunale organer kan ivareta sikkerheten til de trusselutsatte ved å fjerne enhver kobling mellom reell og fiktiv identitet i sine registre, for eksempel i barnevernstjenestens saksbehandlingsløsninger og arkiver.

Personer som får innvilget fiktiv identitet må bryte med sitt tidligere liv, bytte navn, flytte, skifte arbeid og ha svært begrenset kontakt med familie. Dette er tiltak som oppleves som svært belastende for de det gjelder, og fosterfamilier som skal adoptere trusselutsatte barn vil, naturlig nok, ikke ofte være villige til å gjennomføre slike tiltak. I tillegg vil tiltakene være svært uheldige for barnet, som eventuelt må flyttes fra en trygg situasjon i skole, med venner, hobbyer og så videre. En anonym adopsjon etter adopsjonsloven, som innebærer at barnet gis nytt fødselsnummer i det adopsjonen registreres, vil etter Kripos' syn være en mer egnet løsning, ettersom dette vil kunne beskytte barnet uten å nødvendiggjøre en flytting og et totalt brudd med tidligere liv.

Det foreslås derfor at Fylkesnemnda får hjemmel til å bestemme at en adopsjon skal gjennomføres anonymt dersom barnet står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet og andre tiltak ikke kan gi tilstrekkelig vern.

Med hilsen

Vigleik Antun

ass. Sjef Kripos

Saksbehandlere:

Anne M. Evenrud

politiadvokat

Kathrine Rogstad

seniorrådgiver

Vedlegg: 1

Kopi: Det nasjonale statsadvokatembetet